

Krakonoš

vládce hor

Liczyrzepa

władca gór

Krakonoš, Rýbrcoul nebo/czy Liczyrzepa?

Kdo to je?

Vládce, ochránce, démon či bájný duch. Dohlíží na horskou krajinu, drží ochranu nad její přírodou, obyvateli i návštěvníky. Bedlivě sleduje ty, kteří chtějí nekalými úmysly horám uškodit.

Kdy a kde se vzal?

Všeobecně se má za to, že se Krakonoš v lidovém podání objevuje od 15. století. Postava vládce hor vzešla z lidové obraznosti. Rázovité rysy krajiny lidé přetvořili do postavy, která v průběhu času měnila podobu. První doložitelná zmínka a první vyobrazení pochází z roku 1561, kdy vydal vratislavský kartograf Martin Helwig mapu Slezska. Krakonoše v ní zakomponoval jako jediného obyvatele. Je zobrazen v podobě heraldického tvora s orlí hlavou, kozlíma nohama, jeleními parohy, tvím trupem, silně rozeklaným ocasem a dlouhou horskou holí.

Jak mu říkali v průběhu času?

V rozmanité literatuře se uvádí „pan Johannes“ nebo Rzepiór či „pan Jan“, později nejasné Rübezahl a varianty Rubical, Ribenzall, Rýbrcoul, Liczyrzepa, přeloženo do češtiny Řepočet, Počítač řep.

Proč zrovna Počítač řep? To se dozvíte ve vyprávěnce „O Duchovi hor a princezně“ na www.pohadkove.krkonose.eu/krakonos

V roce 1824 spisovatel a profesor Václav Kliment Klicpera ve své baladě „Krkonošská kleč“ stvořil mocného ducha hor. Dal mu jméno Krakonoš, a to už mu Češi ponechali.

Postavu „ducha hor“ znají z vyprávění, knížek a filmů generace dětí i dospělých.

Jak se zjevuje?

Dříve na sebe brával rozličné lidské, zvířecí či strašidelné podoby. Hned byl nepatrným skřítkem, děsivým obrem nebo zatoulaným oslíkem. Český Krakonoš je však postava polidštěná. A tak si jej dnes všichni vybavíme jako urostlého muže v dlouhém plášti s mohutným plnovousem, kloboukem se širokou krepou ozdobenou sojčím pírkem a holí v ruce.

Hodný nebo zlomyslný?

Krakonoš nebyl vždy hodný a laskavý. V Krkonoších i v podhůří se mu německy říkalo Rýbrcoul. Ten měl historicky jiné charakterové vlastnosti. Uměl se pěkně rozlobit a tvrdě trestat. Býval náladový, tropil si z lidí šprýmy, neprávem je trestal, ba i připravil o život. Krakonoše v současnosti však známe jako vlídného vládce hor. Jako zastávce chudých a dobrých proti chamtivcům a darebákům. Straní ukřivděným, hájí spravedlnost, pomáhá ubožákům a zahání zlé nemoci.

Postava Krakonoše se objevuje v mnoha dílech významných autorů. Podívejte se na www.pohadkove.krkonose.eu/krakonos na Dokumenty „Jeho Veličenstva“.

Kde ho můžete potkat?

V Krkonoších téměř na každém kroku. V mnoha pohádkách a vyprávěnkách. V nejvyšších českých horách snad není žádné město či obec, kde by o Krakonošovi nebyla alespoň zmínka. Má své sochy, výstavy, doprovází naučné stezky a mnoho procházek i putování, sjezdí z hor na slavnosti, jsou po něm pojmenována piva, ulice i náměstí.

Chcete ho vidět na vlastní oči? Podívejte se na www.krkonose.eu – najdete tu naučné stezky, kterými vás Krakonoš provede, i akce, kterých se sám vládce hor účastní.

Liczyrzepę, który pojawia się w bajkach i opowieściach, książkach i filmach, znają w Czechach dzieci i dośli.

Kim jest?

Władcą gór, obrońcą starych, demonem czy legendarnym duchem? Czuwa nad Karkonoszami, dba o przyrodę i mieszkańców, dogląda też przyjezdnych. Z uwagą przygląda się ludziom, którzy mogliby skrzywdzić góry.

Kiedy i skąd się wziął?

Postać Liczyrzepy ma korzenie w kulturze ludowej. W podaniach i legendach pojawia się od XV wieku. Przez wieki wyobrażenia na jego temat zmieniały się i rozwijały. Wspólne jest to, że stanowi on odbicie charakterystycznych cech gór i ich krajobrazu. Pierwsza udokumentowana wzmianka i pierwszy wizerunek Ducha Gór pochodzi z 1561 roku. Wrocławski kartograf Martin Helwig wydał wtedy mapę Śląska, na której jako jedynego mieszkańca Karkonoszy przedstawił właśnie Liczyrzepę. Ma on tu postać heraldycznego stwora z głową orta, nogami kozła, rogami jelenia i ciałem lwa, do tego rozwidlony ogon i długi kij.

Jak nań mówiono?

W literaturze znajdziemy rozmaite określenia: Pan Johannes lub Pan Jan, niejasne Rübezahl i warianty tego imienia: Rubical, Ribenzall, po czesku Řepočet, Rýbrcoul, aż w końcu Krakonoš, czyli Karkonosz, po polsku Liczyrzepa, Rzepiór, Duch Gór.

Dlaczego akurat rzepy miał liczyć? Dowiedzieć się tego możnaz opowieści „ODuchuGóriksiężniczce” na bajkowe.krkonose.eu/liczyrzepa.

W jakiej postaci się pokazuje?

Kiedyś przybierał rozmaite postaci: bywał człowiekiem, zwierzęciem i potworem. Raz pojawiał się jako

niewielki skrzat, zaraz potem straszliwy olbrzym albo – dla odmiany – zbtąkany osiołek. Współczesny czeski Krakonoš to postać ludzka. Jest to potężny mąż w długim płaszczu, brodaty i wąsaty, w ozdobionym sojczym piórkiem kapeluszu z szerokim rondem, w rękę trzymający długi kostur.

Dobry czy złośliwy?

Liczyrzepa nie zawsze był dobry i łaskawy. W tradycji niemieckiej Rübezahl umiał się rozgniewać i twardo kogoś ukarać. Łatwo wpadał w gniew, robił sobie żarty z ludzi, niestusznie ich karał, a czasem nawet pozbawiał życia. Dziś jednak znamy Ducha Gór jako postać przyjazną, obrońcę biednych i dobrych przed chciwcami i draniami. Liczyrzepa staje po stronie pokrzywdzonych, broni sprawiedliwości, pomaga potrzebującym i odpędza choroby.

Postać Liczyrzepy pojawia się w wielu dziełach wielu autorów. Zapraszamy do wejścia na bajkowe.krkonose.eu/liczyrzepa.

Gdzie można go spotkać?

W Karkonoszach prawie na każdym kroku. Pojawia się w wielu opowieściach i bajkach. Nie ma chyba w tych górach miasta ani wsi, gdzie nie byłoby choć wzmianki o Liczyrzepie. Ma swoje pomniki, wystawy, towarzyszy ścieżkom edukacyjnym i spacerowym, przybywa na ważne wydarzenia i uroczystości, jego imieniem nazywane są ulice i place, a także – piwo.

Chcieliby Państwo zobaczyć go na własne oczy? Znaleźć go można na www.krkonose.eu – są tu ścieżki edukacyjne, po których Liczyrzepa jest przewodnikiem, a także wydarzenia, w których uczestniczy.

Vydał: Krkonoše - svazek měst a obcí

INFORMACE O REGIONU INFORMACJE O REGIONIE

Regionální turistické informační centrum Krkonoše

Krkonošská 8, 543 01 Vrchlabí
Tel.: +420 499 405 744, E-mail: info@krkonose.eu
www.krkonose.eu
GPS N 50°37.64250', E 15°36.64548'

Rübezahl

der Herrscher der Berge

Krakonos

the Master of the Mountains

Krakonoš, Rýbrcoul or/oder Liczyrzepa?

